СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 142. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 25-го липня 1944. No. 142. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, July 25, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

МОНЕТАРНО-ЕКОНОМІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПОКІНЧЕНА З УСПІХОМ

БРЕТОН ВУДЗ (Ню Гемпшир). — Делегати на Монетарно-Економічну Конференцію, що радила три тижні над стабілізацією монети і закладенням світового банку після війни, покінчили успішно свою працю й розїхалися одні до Ню Йорку інші до Вашингтону. Кінцеві наради принесли розвязку непогодженого питання про висоту закладового капіталу для світового банку, бо представники Совєтів нагло зголосили, що Росія годиться на призначений для неї удїл у світовому банку у висоті $1,200,000,000. Внаслідок цього світовий банк буде мати $9,100,000,000 закладового капіталу. З цеї суми треба буде вплатити лише 20%, при закладанню, а 80% стягнуть, коли зайде потреба. До закладового капіталу лише 2% треба буде заплатити в золоті або в американських долярах, а решта в монеті того краю, що платить. Банк випустить 100,000 удїлів рівновартости по $100,000, а капітал може бути підвищений в міру потреби.

Рішення Совєтів збільшити свій удїл до $1,200,000,000 замісць обіцюваних $900,000,000 викликало корисне враження на делегатів і загально думають, що це є дипльоматична перемога Совєтів. На цій підставі Росія буде могла дістати пропорціонально високу ґарантію на позички, які вона дістане на розбудову свого повоєнного господарства.

СЕНАТОР ГАРІ С. ТРУМЕН ДІСТАВ 1,031 ГОЛОСІВ НА ВІЦЕПРЕЗИДЕНТА.

ШІКАҐО. — Після докладного обчислення голосів, що їх віддано на кандидатів на віцепрезидента на демократичній конвенції в пятницю 20. липня, сенатор Гарі С. Трумен з Мизури дістав 1,031 голосів, з теперішнім [illegible] Генрі А. Волес 105 голосів. Трумен підніс перемогу вже на другім бальоті і в той спосіб покінчилася завзята боротьба і напруження в Демократичній Партії. Після закінчення конвенції на нічнім засіданню в пятницю 20. липня вибрано поновно Роберта Е. Ганеґана предсідником Краєвого Комітету Демократичної Партії й начеркнено плян передвиборчої кампанії.

ПІДВИЩЕНО ПАЙКИ НА МАСЛЮ.

НЮ ЙОРК. — Бюро Адміністрації Цін проголосило, що пайки на масло підвищено з 12 точок на 16 на фунті. Внаслідок цього товариство власників ресторанів виявило побоювання, що прийде до заведення безмаслових обідів по ресторанах.

ПЛЯНУЮТЬ ЗНЕСЕННЯ ПОДАТКІВ ВІД КОРПОРАЦІЙ.

ВАШИНГТОН. — У змаганню до одноцільного федерального податку Краєве Товариство Для Плянування вийшло з пропозицією, щоб знести податок від корпорацій, а обмежитися лише до стягання податку від особистих заробітків одиниць. Таку пропозицію виробив Бардслі Румль і Крешен Сон в переконанню, що відтяження корпорацій від податків спонукає підприємців до бизнесової активности і причиниться до піднесення добробуту краю.

Учасі дискусії обговорено теж висоту річного буджету Злучених Держав. Буджет мав би досягнути висоти 18 біліонів долярів річно і його можна збілянсувати, колиб загальний прихід краю досягнув висоти 140 біліонів долярів і колиб число занятих людей при роботі винесло 55,000,000.

БУДУТЬ ПРОДАВАТИ ФЕДЕРАЛЬНУ ЗЕМЛЮ ПРИВАТНИМ ОДИНИЦЯМ.

ВАШИНГТОН. — Федеральний уряд буде продавати малими пайками земельні посілости, які набув вчасі війни для оборонних цілей. Землю будуть могли купувати приватні одиниці, які самі будуть на ній господарити, або заводові фармері. Пороблено всякі старання, щоб виключити спекуляцію землею або скуповування землі багатими підприємцями. Ціна землі буде уставлена відповідно до цін, які панують в околицях де земля положена. Єдинє застереження при продажу буде це, що на випадок воєнної потреби уряд буде мати право викупити її назад. Бувші власники земель, які відпродали землю урядови, можуть її відкупити по теперішній ціні.

ХОЧУТЬ РОЗБУДУВАТИ 3,000 ЛЕТУНСЬКИХ МАЙДАНІВ.

ВАШИНГТОН. — Асистент секретаря торговлі Вилієм А. Борден виявив, що Комісія Цивільного Повітреплавства готова звернутися до конгресу з домаганням призначити білїон долярів на розбудову 3,000 летунських майданів для приватного й урядового повітреплавства з цим, що ці майдани на випадок потреби будуть теж служити для воєнних цілей. Програма розбудови обіймє 5 літ і 1,827 міст.

200 американських агенцій підготовляють мир

НЮ ЙОРК. — „Твентієт Сенчюрі Фонд" перевів досліди над цим, кілько американських агенцій займається підготовою світового миру. Зо звітів показується, що в Злучених Державах існує 197 різних агенцій, які в один чи другий спосіб розроблюють пляни миру. Між ними є 39 урядових установ, а 158 приватних. Між приватними находяться такі установи, як Американська Педаґоґічна Рада, Комісія для Студії Організації Миру, Краеве Бюро для Економічних Дослідів, Форен Полисі Асошіейшен, Расел Сейдж Фавндейшен, та Сошел Саєнс Рисирч Кавнсил. Є ще теж окремі бизнесові та робітничі агенції для специяльних цілей.

З урядових установ, що плянують мир треба в першу чергу згадати департамент стейту, Раду Стейтових Урядів, департамент торгівлі, Федеральну Агенцію Забезпечення, Закордонну Економічну Адміністрацію, Бюро Воєнної Мобілізації, Адміністрацію Ветеранів, обі комісії закордонних справ у конґресі, і ін.

СЕКРЕТАР ГОЛ ПРО ВІДНОШЕННЯ ДО АРҐЕНТИНИ

ВАШИНГТОН. — Секретар Гол вислав ноту до голов американських посольств в Південній Америці в справі відносин Америки до Арґентини. Нота є наче відповіддю на зажалення арґентинського уряду, вислано до уряду Злучених Держав за посередництвом уряду Чіле, в якій Арґентина жалується на незрозуміле трактування її урядом Злучених Держав та на відкликання своїх послів з Арґентини. Докладний зміст американської ноти не оголошений, але звісно, що секретар Гол вияснює, що арґентинський уряд допустився деяких актів, які виходять на користь ворогів Злучених Держав.

ЯПОНІЯ НЕ БУДЕ ЗАЧІПАТИ РОСІЇ

ВАШИНГТОН. — Федеральна Комісія для Комунікацій переловила депешу японської пресової агенції Домей, в якій сказано, що новий премієр Японії Куніякі Койсо на конференції з газетярами заявив, що Японія буде дальше мати на увазі спільні воєнні цілі з Німеччиною. Водночас заявив Койсо, що Японія буде втримувати приязні відносини з Совєтами і зробить все, що в її силі, щоб не провокувати Росії. Потім додав, що Японія буде старатися втримувати приязні зносини з невтральними державами, щоб вони могли співпрацювати з Японією.

Гітлер апелює до армії за льояльністю

ЛОНДОН. — Адольф Гітлер видав апель до німецької армії, в котрім взиває її остатися льояльною й воювати відважно аж до перемоги. Він каже, що мала група офіцирів без скрупулів збунтувалася проти нього, але їх бунт здушено.

До Стокгольму прийшли вісти, що чистка серд вищого офіцирства німецької армії, що її переводить Гімлер, вже захопила понад сотку ґенералів. Страчено всіх офіцирів, яких тільки запідозрено за симпатії до бунту проти Гітлера.

Німецькі команданти, що осталися льояльними Гітлерови, виступили негайно зо заявами льояльности. Заграничні ґазети помічують, що між ними не має найвизначніших німецьких полководців цеї війни.

АЛІЯНТИ ПРО НІМЕЦЬКУ РЕВОЛЬТУ

ЛОНДОН. — Британська Радіова Корпорація подала у суботу офіціяльну заяву Аліянтів про німецьку револьту. Сказано в ній: „Ми похваляємо думку ґенералів (що Німеччина війну програла), але не їх мотиви. Ми привиталиб масовий рух у Німеччині за закінчення війни дорогою здачі".

Московські ґазети пишуть знагоди німецької револьти, що події в Німеччині видно досягнули критичної стадії. Такого заломлення в німецьких рядах навіть Гітлер не потрафить загоїти.

У своїй промові до британських вояків, виголошеній підчас візити на французькім фронті, премієр Чорчил назвав німецьку револьту революцією та заповів прискорення кінця війни.

ЩЕ ОДИН ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД

ЛОНДОН. — Московське радіо сповістило, що на звільненій від німецької окупації польській території урядники Польського Комітету Національного Визволення почали перебирати владу й заряд краю. Польський комітет видав відповідну заяву, датовану в Холмі в суботу, 22. липня.

У цей спосіб можна вважати вже доконаним фактом встановлення конкуренційного уряду для польського уряду в Лондоні. Урядники Комітету Визволення підлягають центрови в Польщі, а не поза границями.

ПАПА ОСУДЖУЄ КОМУНІСТИЧНО-КАТОЛИЦЬКИЙ РУХ

РИМ. — Папа виголосив промову до Клюбу Св. Петра й в ній осудив ново створений комуністичний католицький рух. Попереднього дня проти обєднування католицької й комуністичної доктрини виступив орган Ватикану, Оссерваторе Романо.

І СОБАКИ МОЖУТЬ ПОСЛУЖИТИСЯ НА ВІЙНІ. Новий вжиток для собак на війні найшли британські саперські війська. Вони вживають собак для відкривання певного типу сухоземних мін. При добрих умовинах 20 псів може очистити 200 ярдів простору за пів години. Де собаки занюхали міну, вояки зо собаками кладуть білу шапку; йдучі за ними вояки зараз беруться до делікатного завдання усувати міни.

ЧЕРВОНА АРМІЯ НА СЯНІ

ЛОНДОН. — Проникаючи з великою скорістю крізь валячіся ворожі лінії, червона армія дійшла вже до міста Люблина, що лежить усего 25 миль від ріки Висли, а далі на полудни дійшла коло Лазорів і Висоцька до ріки Сяну.

У пятницю московський комунікат говорив про заняття повітового міста Дивина коло Берестя та волинського міста Шацька, та якої сотки місцевостей. У Львівщині червона армія заняла: Угнів, Журавці, Любичу Королівську, Верхрату, Потилич, Помлинів, Вязово, Зашків, Лагодів, Свірж, Жуків, Грабівці, Зборів; у Тернопільщині: Бучач, Козову, Золотники, Ленчівну, Мендзелівку, Курдванівку, Озеряни, Соколів, Язловець, і Дуливє. Суботішний комунікат говорить про заняття міст: Холму, Томашева й Рави Руської, ак також Любачева, Горинця, Цішанова, Дахна, Олешиць, Ликовця й Сірева, у Львівщині, та Бережан, Підгаєць, Монастириск, Коропця й Золотого Потока у Тернопільщині.

Ще пізніші комунікати говорять про заняття червоною армією: Сіятич і Каменця коло Берестя, далі про наступ на захід від Рави Руської й заняття Любачева, про наступ на захід від Володимира Волинського й заняття Грубешова, Ярославця, Тератина, Таребина, Сагрина, Турковець, Лящова, Городиславич, Західної, Бендриза; Тайногороду коло Рави Руської, як також: Лазорів, Боровина, Шишкова, Добровиці, Рудки, Доброї, Вязовиці, Висоцька, Нової Греблі, Корініці й Сухорова. Деякі відділи червоної армії вже перейшли ріку Сян.

При ліквідації німецьких позицій коло Бродів взято в полон 15,000 німців і вбито 30,000.

АМЕРИКАНЦІ БЮТЬСЯ НА ВУЛИЦЯХ МІСТА ПІЗИ.

РИМ. — Аліянтська пята армія, зложена з американських військ, доперла вже до італійського міста Пізи й заняла вже його південну частину, положену на лівому березі ріки Арна.

Цілий південний беріг Арна аж по море находиться в аліянтських руках. Восьма аліянтська армія відбивала поважні атаки ворога здовж Тибру й ко до Адріятику.

БРИТІЙЦІ Й ГРЕКИ ОКУПУЮТЬ ОСТРОВ.

ЛОНДОН. — Грецькі й британські командоси доконали відважного випаду на ворога на Єгейськім морю. Вони підїхали ніччю під остров Симі, що лежить на південно-східній частині Єгейського моря, на північ від великого острова Родеса, перебили всю німецьку залогу й окупували остров.

БОЄВИКИ КУРСУЮТЬ МІЖ ІТАЛІЄЮ Й УКРАЇНОЮ

ЛОНДОН. — Аліянти вислали з Італії до американських баз у совєтському союзі перший відділ боєвих літаків. По дорозі вони звели бій з ворожими літаками, котрі вилітають проти аліянтських бомбовиків, що по дорозі між Італією й Росією бомбардують румунські нафтові терени. Перший відділ знищив по дорозі 41 німецьких літак.

ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ВЕЛИКИЙ БІЙ У ФРАНЦІЇ.

НАЙВИЩА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Британські війська прогнали німців з Емевіля, що лежить 6 миль на полудневий схід від Каену та зробили теж поважний пролом у ворожій оборонній лінії.

Ґенерал Монтґомері видимо стягає в ці околиці нові сили, приготовлячися до нової офензиви.

Американці відбивали ворожі атаки коло Севеса.

АМЕРИКАНСЬКІ УСПІХИ НА ҐВАМІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНЬОМУ ПАЦИФІКУ. — Американці мали поважні успіхи на Ґвамі. Вони заняли остров Кабрас і місто Піті та зізолювали півостров Ороте.

Американські втрати в суботу виносили: 348 вбитих, 1,500 ранених і 110 пропавших.

АМЕРИКАНСЬКА КАМПАНІЯ ВЖЕ ЗВЕРТАЄТЬСЯ НА ФИЛИПИНИ.

Від упадку Корехідору (6. травня 1942. року) в американських воєнних комунікатах уперше появилися знову Филипинські острови, коли американська фльота сповістила, що бомбовики з південно-західного Пацифіку затопили японський корабель 70 миль від филипинського острова Минданао.

ПОХОРОН АМЕРИКАНСЬКИХ ЛЕТУНІВ В УКРАЇНІ

АМЕРИКАНСЬКА БАЗА В СОВЄТСЬКІМ СОЮЗІ. — Серед верб і тополь України, коло американської бази в совєтському союзі, похоронено американських летунів, лютенанта Реймонда Естла й летунського офіцира Йосифа Лукачека, що згинули 21. травня підчас німецького рейду на базу.

На гробі вставлено хрести, а на цвинтарі вивішено американський прапор. Довколичні люди піклуються гробами.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЄДНІСТЬ І БОМБИ

Від вівтірка вопівночі через кільканадцять годин Німеччина зірвала свої заграничні телефонічні получення. За той час Німеччина була зовсім відтята від зовнішнього світу. Що ділося в ній, ніхто поза границями не знав. Для світу вона темним гробом. Люди в середині Німеччини не знали певно й тільки, бо не знали певно про перервання телефонічного звязку зо світом.

Коли потім націстичний уряд подав перші вісти про причини цього зірвання звязків зо світом, світ довідався про справді сензаційну подію: На Гітлєра, вожда Німеччини, її неподільного диктатора, зроблено бомбовий замах. Гітлєр вийшов з нього майже неушкоджений, хоча кількох з його прибічних дорадників ранено, декого важко. Стільки знаємо зо заяв самого націстичного уряду та з того, що Гітлєр потім промовив самий радіом.

Поза те ледво чи можемо сказати, що знаємо певно щось більше. Не знаємо передусім зовсім певної відповіди на перше питання, яке вістка насуває кожному: хто зробив замах? Ґебельс зараз поспішився сказати, що Аліянти, але йому завдав зараз брехню самий Гітлєр, котрий сказав, що замах вийшов з кругів високого офіцирства, котре хотіло покінчити війну. На стільки Гітлєрова заява заперечує Ґебельсову верзію, на стільки вона правдива: Аліянти певно не мають доступу до постою Гітлєра. На стільки вона правдива поза те, не відомо.

Гітлєр каже, що він почав уже „чистку" серед противного йому офіцирства, отже не виключене, що цілий замах був упляннований серед прихильників Гітлєра, аби дістати притоку до „чистки" тих ґенералів, які противляться Гітлєрови, а які певно незадовго „вичистили" би самого Гітлєра. Що такі річи можливі в націстів, знаємо з того, як націсти підпалили парлямент, аби мати підставу „вичистити" комуністів. Знаємо теж, як у середині 1934. року Гітлєрівці зробили „чистку" в своїй партії.

Якби не було, себто чи ґенерали справді пробували вбити Гітлєра, чи Гітлєр випереджує замах офіцирів на себе й штучним провокаційним замахом на себе добуває собі претенсію для перебиття офіцирів, справа виглядає для Німеччини кепсько. Нема сумніву, що в Німеччині йде боротьба, як бачимо на смерть і життя, між керманичами армії та керманичами націстичної партії. Ця боротьба є дальшою ілюстрацією, як до божевілля брехливою є ціла ця націстична бляга, що того роду ідеольогія обєднує націю. Замах показує, що Німеччина ще ніколи не була так розбита на два крайно ворожі табори, як вона є тепер. Підчас коли ми в Америці можемо через просте віддання голосу вибрати бажаного нами керманича держави, в державі, що хвалиться найвищим обєднанням всіх ґруп, вирішується такі річи скритим мордом серед верхівки держави.

Звісно нам жаліти спиводу цього нема причини. Чим лютіше будуть себе поборювати в середині наші вороги, тим скорше завалиться їх збройна сила та тим скорше скінчиться війна, тим скорше вернуться домів наші сини, мужі й брати.

ЧЕТВЕРТА КАНДИДАТУРА РУЗВЕЛТА

Переживаємо небувалі події у всесвітній історії, а впарі з тим, і небувалі події в історії Америки. Одні події, тобто всесвітні, можуть мати вплив на другі події, тобто на американські події і так багато людей на них задивляється. Та всеодно, з яких причин це сталося, а факт останеться фактом, що в четвер 20-го липня 1944 року на конвенції Демократичної Партії в Шікаґу поставлено вчетверте кандидатуру дотеперішнього трикратного — без перерви — президента Френклина Делано Рузвелта. Перед ним не було навіть спроби в Злучених Державах ставити кандидатуру три рази ра-по-раз того самого президента.

Історики, що пишуть життєписи осіб, або як то кажуть біографії людей, все застановляються над часами, в яких якась історична людина живе і звичайно приходять до висновку, що серед таких обставин така й така людина могла це й те осягнути. Таке саме міркування требаб приложити теж і до діяльности Френклина Делано Рузвелта. Він стоїть на чолі нації вже третій раз, а в проводі своєї партії в четвертий раз. Загальна опінія така, що це виїмкові часи, тому й виїмково треба поступати в справі проводу.

Одначе треба приглянутися цій справі ще й з іншої точки. Насамперед з особистої. Чей нема сили, яка приневолилаб Рузвелта кандидувати вчетверте, коли він не хотів би. Отже власна воля людини є теж рішальною в демократичних громадянствах. Про Рузвелта пишуть, що він любить політичну гру і вже від 35 літ посвячується їй без перестанку. Він так привик грати провідну ролю, що йому булоб ніяково відказатися від неї, коли до цього є нагода. А це багато значить в діяльности людини. Бо "силуваним конем не доробишся". Як хто не любить якогось заняття, а береться до цього лише з конечности, то він споняє своє обовязки як „лихий наймит". Крім охоти треба ще мати підготову до цього. А родина Рузвельтів має вже традицію в політиці. Отже ця традиція помагає й Френклинови Рузвелтови в його діяльности. Це не мала справа стрічатися з іншими провідними людьми світу й на спілку з ними розвязувати проблеми, які мають вплив на формування історичних подій і на долю цілої людства. З такого боку дивлячися на кандидатуру Рузвелта, треба признати, що во-на щасливо підібрана, не зважаючи на деякі невдачі в минулому. Але як загалом можливе вимину невдач в такій складній праці, як праця теперішнього президента?

Друге питання, яке запрятує уми громадян, що займаються прилюдними справами, є це, чому то Демократична Партія ламає історичні американські традиції і ставить наперед утреть, а тепер учетверте того самого кандидата на президента? І це така партія, яка вже є при кермі великої держави безперервно 12 літ, отже мала нагоду виховати людей, зрілих і фахових до ведення національної чи там державної політики! Тут треба призадуматися над різницями в самій партії, щоб зрозуміти, чому демократи не хочуть ризикувати з іншим кандидатом. Остоєю Демократичної Партії є аристократичне громадянство з південних стейтів, де з засади нігрів не допускають до голосу. А в північних стейтах Демократична Партія порісла в силу на чужинцях приімігрованих елементах, який перемінився в промисловому демократію. Отже як тут погодити аристократично наставлених південних панів з поросшими в силу робітниками й підприємцями з північних стейтів? Це знана з історії справа, що конвенції Демократичної Партії в минулому відбувалися все під загрозою страшного розєднання і лише якась історична конечність приневолювала ці розбіжні сили зійтися разом та згодитися на такого кандидата, який вам би вигляда на вибір. Колиж трапився кандидат, який може всі ті суперечности погодити, то партія розуміє свій інтерес і користає з нагоди.

Який же інтерес самої партії? Нема що закривати факту, що в демократичних суспільностях не легко втриматися при владі. А хто раз добув владу, того аспірації ростуть. Яких 2,000 вищих урядовців і яких 100,000 нижчих, що заняли становища в федеральнім уряді і мають постійну роботу — „джаби" — це теж людський елемент, який треба брати в рахубу в політиці. Як уже Демократична Партія наладила відносини в краю, перевела нарід через небувалу економічну кризу і може виказатися якимись заслугами, то булоб дивом, як би ця партія не використала нагоди і не пробувала накинути цілій нації переконання про свою вартість та про спосібність перевести дальше нарід до високих ідеалів з тим самим президентом.

А вкінці приходить ще загально національний, краєвий чи державний інтерес. Кожен американець почувається гордим, що в такому всесвітньому потрясенню, як ось тепер переживає людство, Америка веде провід і має надію станути упроводі цілого світу на довгі часи в майбутности. Демократична Партія переконала американське громадянство, що це сталося лише завдяки президентови Рузвелтові, який знав, як повести нарід у нутрі краю і створив свого роду еліту в Новім Розподілі до наладнання відносин. Колиж відносини були наладнані в краю, він як твердять, вмів присвятити тільки часу на закордонні відносини, підібрати відповідних людей і з ними наладнати воєнне діло, а з тим і всесвітну політику до такого стану, що на Рузвелта глядять у всесвіті як на спасителя людства. Отже це все мусіла використати Демократична Партія при нагоді перевибору кандидата на президента і з таким кандидатом мусить пробувати вийти переможно при осінних виборах.

Та все ще не значить, що противники партії що тепер є при владі, не найдуть арґументів для виказання своїх заслуг і для виказання конечности зміни керми нації навіть у таких бурливих часах, як теперішні.

Микола Чубатий.

Як Збруч річку проходили...

Дня 16-го липня минуло двацять пять літ від одної болючої нової української історії. В тім дні Українська Галицька Армія після бравурного Першого Листопада 1918, після одчайдушної Чортківської Офензиви з червня 1919 мусіла покидати рідну землю, ближчу свою батьківщину та перейти на простори ширшої Всеукраїнської Батьківщини, на Велику Україну. Не дивлячися на свій героїзм, Галицька Армія не могла встоятися проти численнішої та технічно вище виеквіпованої польської армії Галлера та була приневолена залишити Західну Україну. Встоятись не було сили...

З пораненим серцем покидали Західну Україну.

З глибокою раною на души та з пішептом зневіри в справу, за яку доси боролися, сини Галицької України наближалися до Збруча-

„Ой зажурились Стрільці Січовії, як Збруч річку
проходили,
Що тільки народу лягло за свободу, встоятись не було сили!
Ой та зажурились Стрільці Січовії, стали дрібні сльози лити,
Буде лях проклятий батьками ворати, матерями волочити!
Ой не тішся, ляше, що по Збруч то ваше, ще живе стрілецька слава.
Вернуться ще тії Стрільці Січовії, задрожить тоді Варшава!"

Оце слова цеї військової пісні, що стала так популярною в Західній Україні, рівно як найбільше популярні строфи народних дум та пісень українського лихоліття. Мимо того, що цю пісню польська адміністрація заборонила, а поліція остро переслідувала кожного, хто її співав. Пісня ця представляє чорний трагізм тогочасного українського положення. Хто сподівався, одначе, що в події переходу Української Галицької Армії за Збруч лежить не тільки трагізм українського народу, але теж трагедія хвилевого польського побідника.

У цій народній пісні зранений глибоко в души українець затискає пястук та кличе: „Вернуться ще тії Стрільці Січовії, задрожить тоді Варшава!" Це був відгомін тогочасної віри західних українців, що через Київ поведе шлях до Львова. Це переконання, що при помочи сил Великої України задрожить ще Варшава перед українською потугою.

Сталося інакше. Варшава не задрожала перед українською потугою; навпаки сини Західної України по нових геройських зусиллях начинили землю Великої України своїми трупами, спаленими горячкою тифу. Варшава двацять літ тріюмфувала. Але що це значить двацять літ в історії народів? Це мала хвилина. Варшава задрожала двацять літ пізніше під ударами пекольних сил Гітлєра, вона незадовго знов задрожить під поцілом бомб червоної Росії. Одно й друге одначе не несе волі ні українського народу, ні польського.

В самій події переходу Галицької Армії за Збруч було вже засіяне зерно і траґедії Варшави з осени 1939, і трагедія жидівського варшавського гетта, з його пів міліоном жидівських трупів, і трагедія польського народу, що його ще жде, коли на Саській Площі в Варшаві на місці бутнього прусака спинить свого коня оренбурський козак в товаристві червоного комісара.

Зародки нової світової війни засіяли над Збручем 16 липня 1919 р.

Декому з американців це може бути дивне таке твердження, але хто пригадає собі війни з 1918/1919, той мусить признати, хоч у великій мірі, слушність такому твердженню. Війна Польщі проти України це був найбільше божевільний самовбійчий помисл кресових польських шовіністів, залюблених в шляхоцьку ідеольогію Сенкевича в 20-тім столітті, в добі панування права самоозначення народів. Тут було джерело їх охоти панувати над виразно українською землею.

Кажуть, що начальник польської держави Йосиф Пілсудський довго вагався, чи посилати польську поміч полякам до Львова, та, кажуть зробив це під сильним натиском всемогучих тоді в Польщі народових демократів, що за границею в Парижі мали вже за собою цертифікат польського уряду. Війна поляків з українцями увязнила найбільше карні та національно найбільше свідомі сили, які могли користно вирішити справу істнування Української Народньої Зєдиненої Республики.

Росія в судорогах революції представляла тоді таку малу силу, що невелика, але карна, західно-українська армія, не заражена большевицькою анархією, могла тоді при технічній помочи аліянтів оборонити українську незалежність. Війна Польщі проти Західної України ці сили увязнила; вони марнувалися під Львовом замісць того, щоб прогнати Московію з України на північ, звідки вона прийшла. Зосереджена українська сила годі могла це зробити. Поляки не дали змоги це зробити, [illegible] помогли червоним москалям заняти Україну, відбудувати єдину неділиму Росію та пожерти двацять літ тому Східну Україну, а по двацяти літах Західну Україну, балтійські держави тай загрозити самій Польщі. Чи може істнувати правдиво незалежна Польща в цій нинішній політичній ситуації? Це велике питання. По нашій думці в цій ситуації правдиво незалежна Польща неможлива. Може істнувати якась фікція Польщі, може більше подібна ще на Польщу як фікція України на Україну, але це вже не буде самостійна Польща. Цю ситуацію війною зі Західною Україною Польща сама витворила, а тепер збирає плоди того посіву. Західної України вона не зберегла, а собі підховала сусіда, що її постійно буде гримати за горло, як царі 18. століття тримали її незалежну Польщу тогож часу.

Через Київ до Львова..

Це був клич західних українців, вигнаних з рідної землі 1919 поляками. Це був клич пориваючий, хоч тяжкий до здійснення. Всеж таки це був клич надії та сильної віри, що говорив про політичне дозрівання західного українця. Клич через Київ до Львова це була віра українського самостійництва та соборництва. В нім містилося переконання, що доля кожної частини цілої української землі невідлучно звязана з собою. В тім саме величезна користь з трагічної на перший погляд події, переходу західних українців за Збруч.

Хто переживав події з перших місяців Української Держави в Галичині, той пригадує собі вузько загуміновий підхід західних українців до справи України. Великою Україною живо інтересувалася інтелігенція, й то передовсім молодша. Для широких мас, то була справа ще доволі чу-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

17)

Вийшовши на Фундуклеївську попрямував до стації з надією знайти який ешалон і переговорити з командантом. Зустрінув по дорозі кількох ідучих у місто донських козаків і від них довідався, що їх ешалон щойно прибув до Києва. Не тратячи часу, пішов розшукувати начальника ешалону. Начальника найшов на стації, відрекомендувався.

— Військовий старшина[11]) Панфилов, — у свою чергу назвав себе той. — До ваших послуг, пане ротмістр.

Паволоцький розповів, про що йому ходить. Панфилов чемно згодився.

— А певно, дуже радо, ротмістр. Не знаю тільки, чи буде нам по дорозі. Ми на Ковель напрямляємося, а звідтам похідним маршем до кордону.

— А мені у Холм. В Сарнах я наведу справки, а може й зустріну ешалони своєї бригади.

Дуже добре. Тож забирайте своїх хлопців, за годину ми вирушаємо. О, треба розпорядитися, щоб їм дали місце в одному вагоні. Багатож є їх?

— Два десятки. Забажали їхати добровільно на фронт, так взяв їх з собою.

— Молодці! Хібаж зачислимо на провіянт і ваших добровольців.

— То вже не великий клопіт. Можуть прохарчуватися й самі...

— Там покажеться. Тож поспішіть, ротмістре, — сказав Панфилов на відхідному.

Задоволений, що так сталося, пішов Паволоцький до двірця. Селяни ще здалеку його побачили й кинулися на зустріч.

— А ми вже й очи прогляділи за вами, думали, що не прийдете. До нас городовики тут чіпаються, документів доходять ,а вони якраз у вас...

Правда! — згадав Паволоцький, — і як я міг забути? Та нічого, якось ви їх спекалися. Я забарився у найвищого тутешного начальства. Заraз поїдемо, хлопці. Підіть накупіть собі харчів на два-три дни — додав, винявши гроші.

У нас є й свої гроші, — відмовився Петро.

— Свої придадуться й надалі. Беріть, та поратеся скоріше. Чи правда, харчів можете купити дорогою на жидівському базарі. Підемо на товарову, це недалеко. Стоїть там ешалон донців.

Дежурний по ешалону старшина, осаул[12]), розмістив хлопців серед нестроєних. У кожному вагоні містилося вісім коней і один-двох козаків — чергових. Для людей додані окремі товарові вагони, нічим не відмінні від кінських, але нашвидко обладнувані для приміщення людей. Від безділля козаки снували по стації, зачіпали розмовами цивільних. Інші сиділи в дверях вагонів, сиплячи жартами по адресі товаришів на стації, треті завзято лускали насіння, майстерно випльовуючи лушпиння. У чеканні сигналу відїзду поїзду кожний вбивав час, як було йому найбільше до вподоби. У вагоні, де примістилися односельчани Паволоцького, було зо двадцять обозних старших вже віком людей. Всім подобався сумний Дегтеренко, може тому, що й вони тужили за родинами. І хоч тугу старанно ховали, то інстинктово відчували причину суму товарища-недолі. Кожний виявляв йому співчуття, один сердега-обозний відступив йому своє місце на нарах, коло вікна, пояснивши, що Дегтеренко тільки що з дому, дорогою розглядатиме околиці, то й про рідню менше думатиме...

Загально беручи, значна кількість селян-хліборобів, до якої народности вони не належалиб, вважають ближчими собі селян іншої народности, чим робітника чи інтелігента народности своєї. Однакові умовини життя витворили у них риси характеру питому тільки селянам. Селяни гостинні, мягкого серця, правдиві, худобу навіть люблять більше, чим членів інших суспільних класс самі себе взаємно. Наприклад: селянство українське та московське відоме зо свого антисемітизму. Але на Білорусі й Україні значне число жидів займалося хліборобством і з міськими жидами взаємин майже не втримувало. Натомісць запризнювалося з селянами, перейняло їхній уклад життя, коли й різнилося чим, то хіба святкуванням суботи. У нещастях виявлювали співчуття не словами, а й ділом, помочею, чи то „жидови", чи то „ґоєви". Тим більш козаки, сини вільних степів, у свідомости котрих ще не завмерли задуми Степана Разина, Омеляна Пугачова[13]) та Кіндрата Булавина, їх боротьби за покривджений люд. Малюють козаків напівдикими, безсердечними... І правда, кожне подавлення селянських розрухів в Росії не обходилося без участи козацтва. Та винні у цьому не козаки, а ті, що вщепили їм беззастереженний послух начальству, неправдиве розуміння віри. Хіба їм одним тільки? Друге — усмирюючи бунт вони мстилися на московському народі, за підбій тим народом їх вільних степів, за знищення козацького вільного устрою. Безперечно, і матеріяльний достаток служив не аби якою причиною послуху. Донці належали до категорії людей, що вбивання ворогів „Божого помазанника"-царя і віри православної вважали заслугою у Бога, бо так їх навчили... Адже і Разин і Булавин і Пугачов билися за царя — проти бояр, що царем коверзують.

(Дальше буде).

11) Майор у козацьких частинах. В регулярній армії такої ранги не було.

12) Осаул — поручник у козацьких частинах. Ранги — хорунжий, підосаул, осаул, сотник, військовий старшина, підполковник і полковник.

13) Російська цареславна історія Пугачева виводить неписьменним хорунжим козацьким. Козацькі дослідники Пугачовщини довели, що Омелян Пугачов не хорунжий, тільки козацький полковник, людина, як на ті часи добре освічена, володів німецькою мовою.

З Домашнього Фронту

Улекшили позичку грошей.

Тому, що наступної зими забракне опалу, Федеральна Адміністрація Помешкань улекшила власникам домів позичку грошей на уліпшення огрівальної системи. Багато власників домів користають з цього улекшення, позичають гроші й літною порою вставляють так званий „ґіт-сілінґ" систему, бо ФАП говорить, що в осени може забракнути відповідних до того робітників.

На основі пляну Федеральної Адміністрації Помешкань, позичкові інституції можуть позичити власникам домів грошей на уліпшення огрівальної системи на суму 2.500 долярів. Розуміється, що гроші не можуть бути вжиті на що інше. Хто вже позичив грошей, то перша рата сплати припаде аж на 1. листопада. Звичайно люди позичають по 400 долярів.

Контроля цін на імпортовані матеріяли.

Бюро Контролі Цін заявило, що імпортовані матеріяли, які торговці продають федеральним установам, державним контракторам і підконтракторам — вже також підлягають контролі цін.

Дотепер цього не було, каже БКЦ, і коли постанова контролювати ціни на імпортовані матеріяли увійде в життя, то ціни на імпортовані річи впадуть вдолину.

Потрібно 15,000 здібних до тяжкої праці робітників.

Голова Военної Комісії Людської Сили, Пол Мек Нат, заявив, що американські відливарні потребують негайно від 15,000 до 20,000, добре фізично збудованих робітників. Голова МекНат повідомив реґіональних директорів філій ВКЛС, щоби негайно старалися дістати для відливарень потрібних робітників, бо вони відливають потрібні на війну річи, які мусять бути виконані якнайскорше.

МекНат, сказав: „Праця у відливарні (Фандрі) є тяжка і всі це знають, але у відливарні не є аж так гарячо, як було нашим воякам на декотрих островах Тихого Океану. А наші хлопці на француськім побережжі виконували ще тяжчу працю, яку тепер продовжають на полях Нормандії. Їм треба літаків, тенків, вантажних троків і гармат, які ми мусим достарчити. Тому власне відливарням треба робітників і їх конче треба десь найти".

Фабрики консервування харчів потребують помочі

Голова Военної Комісії Людської Сили, Пол МекНат, сказав, що цього літа фабрики консервування харчів потребуватимуть додаткової помочі. Вони консервують міліони тонів овочів і городовини, але їм бракує робітників. МекНат заявив, що аби ці фабрики виконали свою роботу, то їм буде треба 700,000 сталих або 1,400,000 тимчасових робітників.

Домашне консервування харчів.

Офіс Военних Інформацій повідомляє, що на кожних чотири американських господинь, три мають намір „кенувати" в цім сезоні харчі. Перевірка публичної опінії про харчеву справу показує, що в минулім році також господині консервували харчі в такім самім числі, як цього року.

Бюро Контролі Цін обявило, що наслідком провірки публичної опінії в Америці про харчеву справу, згадане бюро відновило вартість пойнтів на консервований горох, помідори й аспараґи.

У звіті про те, що американці думають про харчеву ситуацію, говориться, що наше громадянство відчуває обовязок консервувати харчі і, що пересічний громадянин в Америці, виконуючи цей обовязок, причиняється до поліпшення харчевої справи.

Як пишете до вояків, то адресуйте виразно.

Допартаент Війни зробив заяву, що люди, які пишуть до вояків листи, повинні писати адресу виразно. Департамент каже, що вояцька почта заморем виносить 25,000,000 листів тижнево, отже — коли хочете аби людина, до якої пишете, одержала ваш лист якнайскорше, адресуйте читко.

Рекорди пайкування ґазоліни отворені для публики.

Бюро Контролі Цін вирішило, що публика повинна мати нагоду перевірити рекорди пайкування ґазоліни і повідомило підвладні місцеві філії та Пайкові Ради, щоби отворили для публики свої книжки.

В повідомленні говориться: „В границях адміністративної гнучкости, людям, які роблять аплікації на пайковану ґазоліну, повинноcя дати нагоду заглянути в книжки і переконатися, на скільки миль інші люди дістали ґазоліни, бо ґазоліна належить до всіх." Далі в інструкціях до місцевих філій говориться, що „загальна публика немає причини безцеремонно заглядати в книжки Пайкової Ради, але коли хто хоче взнати, на скільки миль певна особа дістала ґазоліни, то йому треба їх показати".

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конґресового Комітету жертвували: Іван Кіналь з Мекіз Ракс, Па., $10; Роман Тенетило з Колдейл, Па., $5; Тов. Запорозька Січ, від. 363 У. Н. Союзу з Олієн, Н. Й., з каси $5, а члени зложили $9, разом $14. Отсі члени жертвували по $1: О. Іванців, Д. Мішанець, І. Мішанець, П. Пилипів, І. Адамів, Г. Підскальний, М. Луцишин, А. Лялюк і І. Кліщ.

(Докінчення зо сторони 2-гої)

жа. Навіть в самій Західній Україні вузкоглядність широких мас доходила нерідко до патріотизму свого села чи повіту. „До нас поляки не прийдуть", говорили нерідко мужики з якогось там Перегінська чи покутської місцевости, коли їх українська влада мобілізувала, щоб йти під Львів.

Кілька місяців важкої війни з Польщею, польський наїзд на Західну Україну та примусовий перехід за Збруч у велике невідоме, відкрив перед вояцькими масами західних українців горизонти Соборної України.

Нині нерідко прислужники чужинецького панування над Україною надуживають клича української соборности. Мовляв російська окупація Західної України це соборність. Річ природна, що це баламучення далеких від рідного краю найтемніших американських українців. В кличі українського соборництва невідлучно міститься 1919-го року клич українського самостійництва.

Соборництво українського воящтва з 1919-го та наступного року це було переконання, що тільки Вільний Київ принесе визволення Львовови. Через Київ до Львова, лунав тоді клич, а не через Москву до Львова. Через Москву до Львова могло прийти тільки таке саме поневолення, як і через Варшаву. З тою свідомостю, що тільки вільний Київ може принести волю Західній Україні, кинулася ще раз боса армія західно-українських вигнанців на червоних росіян та дужим розмахом виперла їх з Правобережної України і вмашерувала до Києва в тім самім дні, в якім білі москалі з Лівобережа заризикували теж собі наїзд на столицю України.

Оце історичне значіння переходу Української Галицької Армії за Збруч. Він став подією, що затяжів на ті справи, що їх нині переживає не тільки український нарід в Европі, але також сини далекої заморської Америки.

Спринґфілдський Плян

В Спринґфілд, Массачусет, як і в багатьох інших американських містах з 150,000 або більше населення, живе чимало переселенців з чужих країн, людей ріжних релігійних вірувань. Є там 18,000 мешканців британського роду або походження; 21,000 ірляндських американців; 20,000 американців французько-канадійського походження; 15,000 італійських американців; 8,000 евреїв з Росії, Польщі, Німеччини та з інших країн і чимало американців з роду польського, скандинавського, грецького, російського, українського, хінського та армянського. Є там також 3,300 ніґрів.

Чим різниться місто Спринґфілд від інших подібних американських міст, так це своєю визначною спробою громадського виховання, яке воно перше почало на широку скалю. Завданням того виховання є боротьба з дрібними упередженнями, національною ворожнечею та різними непорозуміннями поміж народами різних рас, ріжного походження.

Напруження, яке існує поміж різнижи ґрупами населення в багатьох частинах країни, є на руку ворогові, який використовує всі релігійні та клясові упередження як зброю, якою намагається роседнати нас та вести замішання. Тому власне виховники по цілій країні звернули увагу на „Спринґфілдський Плян", що має завданням виховувати громадян як жити разом по приятельськи в демократії.

Спринґфілдський Плян почав переводитися у життя пять років тому, хоч спроби провадилися ще пять років перед тим. Опираеться він головно на шкільній системі міста Спринґфілд, що охоплює 39 шкіл, 25,000 учнів, 1,000 вчителів. В міру розвитку та акція захопила в своє коло майже кожду орґанізацію, що цікавиться громадським добробутом.

Ціла шкільна система була реорґанізована довкола центральної думки громадського виховання. Ціла програма навчання старанно підготовлена, так аби вчити дітей різного походження ставитись до всіх своїх товаришів по школі як до американців, без огляду на віру, на кольор шкіри, на економічне становище. Учень з першої кляси пізнає, як „жити і вчитись разом" та знайомитись з основними ідеями демократії. В міру того, як він пізнає, який вклад зробили різні національні ґрупи, різні народи в нашу цивілізацію, у нього витворюється почуття взаїмозалежности поміж ґрупами та народами. Зі вступом до „Джуньор Гай Скул" він має більшу нагоду пізнати і оцінити багате наслідство Америки. В ньому виховується прихильне відношення до всіх расових, релігійних та національних ґруп шляхом пізнання їх культурних цінностей, що у значній мірі причинилися до розвитку Злучених Держав та його власного міста. В „Сіньор Гай Скул" учень поступає далі — розглядає, обмірковує біжучі події, пізнає суть пропаґанди, аналізує свої власні упередження, навчається робити свої безсторонні заключення.

Релігійної та расової терпимости навчаються діти не через лекції, а шляхом щоденної практики. Наприклад завдяки співпраці місцевого музею мистецтва, учні мають змогу оглядати різні предмети, якими користуються різні церкви для всіх обрядів. Відвідування богослуження в різних церквах ще більше ознайомлює їх з різними релігіями. В одній школі провідники еврейської та християнської громади влаштували на Різдво спільне святковання Різдва та Ханука, в якому брали участь учні різних релігійних вірувань. Тим була підкреслена більше подібність святковання християнського та еврейського свята, ніж їх різниця. Діти пізнали скільки є спільного в святкованні Христа та святкованні Ганна з її синами. Те спільне свято мало такий успіх, що тепер його влаштовують що року. Сорок відсотків дітей евреїв, що доти не мали ніякої участи в Різдвяних шкільних святкованнях, тепер є завзятими, діяльними учасниками тих свят.

Використовуються всі можливости, аби дітям прищепити зрозуміння і терпимість до інших, аби навчити їх, як треба разом жити й набиратися знання за умов демократії. З практики виявилося, що часто недемократичні вчинки дітей є наслідком впливів в самій громаді, чи то в дома, чи в клюбі, на вулиці, ба навіть в церкві. В школі з дітьми про те говориться, розбирається, пояснюється.

Одним зі способів боротьби з расовими упередженнями є перегляд учнями списків военних жертв, та списки тих, хто дістав нагороду за геройства. Пізнаючи як багато з наших вояків та моряків мають еврейські прізвища, діти ясно усвідомлюють, що нарід цеї країни складається не тільки зі Смитів, Бравнів та Робинзонів.

Інший спосіб, що помагає розвивати в дітях пошану до інших ґруп, це є пізнання того, що вклали в розвиток цеї країни і християни і евреї чорні люди й білі, люди, що приїхали сюди з чужих країн, на стале життя, що вважають цю країну своїм домом. Учні роблять інтервю з громадянами Спринґфілд, які родилися на чужині, а потім цей матеріял використовують для своїх шкільних задач, чи то писемних чи устних. Старші учні написали, ілюстрували та оправили книжки, в яких описали дійсні пригоди спринґфілдських громадян, що прибули туди з чужих країн. Одну книжку, під заголовком „Піонірський Дух", присвятили „чисельним громадянам різних національностей, які прийшли до нашого міста і стали добрими сусідами, дійсними американцями".

Розвиткови Спринґфілдського Пляну боротьби з расовими і релігійними упередженнями сприяв особливо доктор Джан Ґранруд, що сам є сином норвезького переселенця. Д-р Ґранруд є управителем шкіл в Спринґфілд. За три роки після введения в життя пляну, принято на посаду вчителя одного ніґра. Навіть д-р Ґранруд журився тим, як буде принятий новий вчитель, але згода і признання від чисельних громадських орґанізацій була доказом, що плян побудовано на добрих основах і що він добре приймається.

Особливого успіху було досягнуто в поборюванню упередження проти евреїв і ніґрів не тільки поміж шкільною молоддю, але також серед старших громадян. Один підприємець звернувся до шкільного директора посередництва праці з проханням прислати йому найліпшу студентку-стенографістку. Він був неприємно здивований, коли до нього прийшла чорна дівчина. На його запит до школи, йому відповіли, що він питав за найліпшою стенографісткою, а та ніґерська дівчина як раз є найкращою. Тоді він приняв дівчину на працю.

Один хлопець, почувши в дома образливу згадку за евреїв, признався вчителеві, що не буде грати з Самом, „бо він еврей". Учитель говорив про те з родичами хлопця, які признали, що висловилися погордливо про евреїв, але робили те без злої думки. Тепер хлопець грає зі всіма своїми шкільними товаришами.

Розвиткови та поширенню виховничого пляну на цілу громаду помагають своєю співпрацею такі орґанізації та установи, як різні громадські товариства, церкви, робітничі юнії, товариства родичів та вчителів та курси для дорослих. В деяких випадках шкільні урядовці самі безпосередньо зверталися до працедавців, аби ті залишили своє упередження проти расових, національних чи релігійних ґруп та аби приймали всіх на працю.

Чимало вчителів, які на початку ставились до пляну скептично, прийшли до переконання, що цей плян є найкращим на виховничому полі, який зявився в теперішньому столітті. Вони також мали студіювати, підготовляти себе, аби могли вповні використати новий матеріял з яким тепер доводиться їм працювати. Односторонний, впертий учитель не може сподіватися на повищення; таких навіть не приймають.

Найліпшим доказом визначного успіху Спринґфілдської спроби є факт, що чимало інших міст випрацьовують виховничі пляни на зразок Спринґфілдського пляну.

НІМЕЦЬКІ ШПИГУНИ В ШВЕЦІЇ

СТОКҐОЛЬМ, Швеція. (ОНА) — Шведський уряд приловив на гарячім вчинку аж 394 німецьких шпигунів. Були це нрвежські квінслінґи і данці, які уважали своїм обовязком прислужитися націстам. Зауваживши, що шведський уряд радо приймає в себе норвезьких втікачів, німці взялися на спосіб і висилали туди квіслінґів, яким казали вдавати, що вони також втекли з під німецького ярма. Таких фарбованих лисів німці вислали до Швеції аж 332, і то не тільки до Стокгольму, а до всіх менших і більших міст. Опинившись на шведській території, квіслінґи страшно нарікали на німецьку окупацію, лаяли німців, на чім світ стоїть, і просили шведського уряду дати їм нагоду заробляти на життя.

Те саме робили й данці, але цих було тільки 62. Вони теж вдавали ворогів націзму і просилися оставати в Швеції, бо казали, що німці хотіли їх розстріляти. Шведський уряд вірив цим людям і, зразу помагав їм грішми, а потому дав їм нагоду працювати при тім хто до чого надавався.

Перед трьома місяцями показалося, що всі пани мали підроблені пашпорти і документи, та що вони зовсім не були ворогами, а приятелями націстів і нарочні прислані до Швеції шпіонувати. Уряд перевів строгу над ними контролю і посадив до Іванової хоти.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУТОК МОВИ.

Чому Ви завсіґди пишете „Дюї" і „Луіс"? Звідки Ви берете звук „ї", коли в цих назвищах, написаних по анґлійськи, такого нема?

Лука Стандрет,
(Нюарк, Ню Джерзі).

Відповідь Редакції. — Як показує добрий словник анґлійської мови, вимова тих слів справді не має „ї", а тільки „і". Йдучи скрупулятно за анґлійською вимовою, треба би справді написати „Дюі" і „Луіс".

Одначе, ми переписуємо ці слова не якою іншою мовою, а українською. Отже ми й дивимося, як у таких випадках поступає українська мова.

Возьмім отсі зібрані прихапцем слова, в котрих голосівку „ї" попереджує якась інша голосівка, як це є в поданих двох словах: боїться, буїй, боївка, боїще, гаївка (гаїлка), гноївка, доїти, гаїти, двоїстий, троїстий, воїн, заїка, таїнство, труїти, хазяїн, фраїр, каїніт, гоїти, роїтися. Возьмім різні назви, в котрих у подібний спосіб сходяться зо собою дві голосівки: Гаїті, Ефраїм, Самуїл, Хаїм, караїм, Каїн, Каїро, Ізраїль, Самуїл, Раїна, Київ, Браїл, Мануїльський, Коліївщина, Україна.

Колиж тепер попробуємо пошукати в українській мові слів, у котрих сходилибся разом „у" й „і", або „ю" й „і", як це мало би бути в двох поданих угорі словах, то ми певно таких слів не найдемо. Виїмково міґби хтось сказати „воістину", але тут ми почуємо, що маємо до діла з фразою церковного походження.

Ще краще побачимо цю тенденцію, порівнявши українські слова з подібними словами з інших близьких до української мови, та словянських, мов. Отже по українськи говоримо „Україна", по польськи Украіна, (по польськи пишемо: Ukraina, по московськи Украина). По українськи говоримо „таїти"; по польськи це саме вимовляємо „таіць", по московськи „таіть". По українськи „хвоя", „хвоїна" та „хвоїти", по польськи „хоінка"; по українськи „двоїстий" і „троїстий", по польськи „двоісти", і „троісти".

З цих прикладів можемо доглянути одну тенденцію української мови: українська мова видно не любить зустрічі голосівок. Іншими словами, українці відчувають неприємно таку зустріч як роззів, і тому стараються на різний спосіб її виминати. Одним зо засобів для цього є переміна голосівки „і" на „ї". Проф. Василь Сімович у своїй граматиці подає як примір, що латинське слово „ruina", котре в московській мові (і польській) так і вимовляється, як по латински: руіна (по московськи пишеться: руина), а по українськи вимовляється: руїна. У подібний спосіб можемо порівняти українські слова, перебрані з інших мов, з вимовою тих слів у тих мовах. Напр., вимову українських слів, що походять з гебрайської мови, з вимовою тих слів у тій мові (Ізраіль, Самуіл, Каін), вимову українських слів з румунської мови з вимовою тих слів у румунській мові (Браіла), і т. д. Всюди будемо мати ту саму тенденцію: перебираючи для себе чужі слова, в котрих звук „і" попереджає якась інша голосівка, українська мова й в тих запозичених словах переміняє „і" на „ї". Коли так робить українська мова зо словами, перебраними з гебрайської, грецької, латинської румунської, італійської, француської, німецької, польської, московсько й інших мов, то так треба би їй робити, перебираючи слова з анґлійської. Отже „Дюї" й „Луї".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Звіт жертв на Червоний Хрест (від 1. січня до кінця червня 1944).

З представлення Назар Стодоля $190; збірка в У. Кат. Катедрі $138; Т-во У. А. Горожан $100; Т-во У. А. Горожанок (41 від. С. У. А.) $64; Т-во О. Кобилянської (48 від. С. У. А) $63; картова забава в клюбі 23. і Брави вул. $60; Дочки України (42 від. С. У. А.) $53.50; У. Громада 23. і Брави $50; картова забава в клюбі при Френклин $46.81; відділ 47 С. У. А. $45; Т-во Св. Юра $7.75; Т-во О. Басараб (46 від. С. У. А.) $37; П. Стемплевич $35.

По $25 дали: Клюб на Френкфорді, П. Ваврів, У. Клюб в Савт Філядельфії, Т-во Мир. У. Кат. Хор. Дальше прийшло: з забави у п. Грицишина $17; збірка у п. Навроцької $22; збірка на свяченім в Норт Філядельфії $25; збірка передана п. Чорномазом $21; Теодор Свистун $20; майор Дармограй $15; відділ 52 С. У. А. $14.

По $10 дали: Т-во Любов (від. 45 У. Н. С.), У. А. Ветерани, Сестр. Н. З., гр. Ганусей, Воєнні Матері. — Збірка на забаві в гр. Харука $6.75.

По $5 зложили: на весіллю у гр. Кондрацької: М. Барановський, В. Каричук, М. Луцик, Ю. Коцюбинський, о. М. Волянський, Р. Карбівник; з забави в гр. Сивуляка, гр. Василик; збірка Ф. Насевича; збірка у гр. С. Слободзяна: гр. Т. Юськів, М. Мохналь, Е. Футрик, Берцацька, І. Дуда, Максимюк.

По $4: збірка передана А. Філіпкевич; по $3: В. Мачур, Веклюк; по $2: О. Возьняк, Корояс, д-р Дубас, В. Заболотний, П. Березовська, К. Ґораль, Піскар, Угорчак; Стемплевич $1.50; по $1: С. Штогрин, І. Лисак, Г. Борисевич, М. Козел, С. Захарчук.

Вище подані суми перейшли через руки і були доручені Українським Відділом А. Ч. Х. до головної кватири. За гроші перслані впрост до головної кватири Ч. Х. Український Відділ дістав признання.

Всіх грошей зложили українці $ 1.629.46.

Т. Кульчицька, голова;
О. Штогрин, секр.
К. Коцюбинська, кас.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

НОВИЙ ГОЛОВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА. Президент Рузвелт іменував Д. Бейзила О'Конора предсідником центрального комітету Американського Червоного Хреста. Він є наступником Нормана Г. Дейвиса, що помер 2. липня.

КИТАЙСЬКА ПРЕСА ПРО ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА ВОЛЕСА

ЧУНКІНҐ, Китай. (ОНА) — Китайська преса дуже захоплена візитою американського віце-президента Волеса. Писала про него довгі статті, друкувала його промови і наводила довгі уступи з його брошурки „Вік Звичайної Людини". Коментарі про него були досить тверезі, змістові і повчаючі. Преса остерігала китайську публику, абй не покладала великих надій на те, що коли приїхав американський віце-президент, то Китай вже повинен перестати журитися своєю долею, бо американці подбають про неї. Нині такі часи, що кождий народ дбає про себе.

Віце-президент Волес — це незвичайний американець, писали китайські газети, американець, якого навіть його власні люди ще якслід не оцінили, бо він їх думками випередив на сотню літ. Чоловік псотуповий, щирий, розумний, гуманний, такий що хотів би бачити всіх людей щасливими, ситими; щоби всі мали роботу, аби були освічені.

Промови Волеса прості, зрозумілі, нефальшиві, такі що навіть пересічний „кулі" міг добре їх розуміти. Китайський нарід приняв Волеса, як свого рідного сина, вислухав, що він мав сказати, і поблагословив в дорогу додому.

Многі ґазети завважують, що таких американців, як віце-президент Волес, мало є в Америці і, що його відвідини Чанґ Кай Шека матимуть велике значіння. Кажуть, що Волес є за те, аби Китай був трактований на рівні з іншими великими державами і, щоби його заслуги в нищенню японської воєнної машини були відповідно оцінені.

Нам не треба думати, що Америка нас з біди виратує, пише одна з більших газет в Чункінґ, бо вона бється на двох фронтах, але було би пожаданим дати нам бодай маленьку поміч, особливо в харчах й модерній воєнній зброї. Ми не хочемо цего задурно, ні. Китайський народ є гордий і не хоче даровизни від нікого. Ми віримо вам, пане віцепрезидент, що Америка буде нам помагати, але перекажіть своїм людям, що кождий позичений нам цент, кожда куля, буде вам заплачена; кождий фунт харчів буде вам відданий. Перекажіть американцям, що ми цінимо їх поміч і, що в боях за кращу долю для нашого і вашого краю, ми їх не заведемо, будем битися доти, поки наш спільний ворог, ворог цілого людства — не буде цілковито розгромлений.

ПАРИЖАНЕ ГОЛОДУЮТЬ

ЛОНДОН. (ОНА) — Доносять з Нормандії на основі оповідання німецьких полонених, які ще недавно були в Парижі, що парижани страшно голодують. Німецькі вояки чужинецького походження оповідають, що німці ограбили парижан до того ступня, що ці осталися без харчів. В Парижі бракує хліба, мяса, набілу. Муки не можна ніде дістати за ніяку ціну. Розуміється, що німецьке населення тоді ще діставало собі харчів, але правдиві парижани голодували. В останніх днях ситуація погіршала, бо американська авіяція знищила залізниці, порозбивала стації і спинила довіз ярини.

Коли піддавшіся чужинецькі вояки в німецькій армії і робітники, що ними німці будували приморські укріплення, були ще в Парижі, то казали, що селяни довозили до міста дещо харчів і таким чином давали міщанам спромогу вдержатись при життю, але тепер і того нема, бо німці взагалі не дозволяють нікуди їздити. До того німці ще конфіскують харчі, і селяни бояться надвір показатися. Як в кого находиться яка пожива, то він її переховує на кращі часи.

ЯК РУМУНИ ХОВАЛИ АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕТУНА

АНКАРА, Туреччина. (ОНА) — Наспівша сюди контрольована німцями румунська газета принесла вістку, як румунський нарід ховав американського військового летуна. Коли американська воздушна ескадрона робила налет на Букарешт, то один літак був ушкоджений і впав на землю. Він розбився і летун був неживий. Місцева людність іх зауважила і справила летунови великий похорон. Люди викопали велику могилу і поховали американського вояка з великими почестями.

А що це було десь в глухім селі, то влада аж в два тижні довідалася, що саме сталося. Жандарми найшли на могилі свіжі вінки і донесли про це вищій владі. Приїхали високі урядовці і розпитували, як це сталося і хто саме брав участь в похороні. Потому лаяли місцевих людей і казали, що вони повинні би за таку роботу сидіти в криміналі. Німці є люті на румунське населення, що воно нічого не розуміє, бо були випадки, що як американські летуни летіли бомбардувати нафтові поля, то румунські селяни витали їх, як своїх рідних авіяторів.

ТАРЗАН, ч. 1009. Подорож починається.

AT DAWN, A HORDE OF PORTERS LIFTED THE CAGES OF THE BEASTS, AND STARTED ON THE LONG JUNGLE TREK.

FERETT GUARDED TARZAN'S CAGE. HE WAS TAKING NO CHANCES OF LOSING THE STRANGE 'WILD MAN.'

SOME DAYS LATER, TARZAN CAUGHT THE SCENT OF THE SEA AND HE HEARD FERETT DISPATCH A COURIER AHEAD.

"TELL THE CAPTAIN TO GET UP STEAM---CALIFORNIA, HERE I COME!"

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.

Зо сходом сонця горда носіїв підняла скрині зо звірами й почалася довга подорож джунглями.

Ферет стеріг клітку Тарзана. Він не мав охоти стратити „дикого чоловіка".

Кілька днів пізніше Тарзан почув запах моря й почув, як Ферет післав наперед вістуна.

„Скажи капітанові, щоби приготовив пароплав. Каліфорніє".